

Firar 50-årsjubiléet av »världens bäst bevarade hemlighet»

Världens bäst bevarade hemlighet. Omdömet gäller FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna och har fällits av Amnesty International, som hävdar att om världens stater levde upp till förklaringens 30 artiklar skulle livet vara annorlunda för alla dem som i dag lever i skuggan av krig och tortyr.

Den 10 december i år fyller FN-förklaringen 50. Den kom till som en reaktion mot alla brott som hade begåtts mot människor under andra världskriget och den stadgar bland annat:

»Envar har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet», »Ingen må utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning» samt »Envar har rätt att i andra länder söka och åtnjuta fristad från förföljelse...»

Den 15–16 maj firas 50-årsjubiléet med symposiedagar i Sollentuna utanför Stockholm. Huvudarrangör är Svensk förening för hälsa och mänskliga rättigheter (HMR) och Amnesty International. Arrangemanget stöds av fackliga organisationer, bland andra Läkarförbundet. Det blir föreläsningar, paneldiskussioner, utställningar med mera.

– Vi vill sprida innehållet i FN-deklarationen från 1948. Det finns nämligen en mycket stark koppling mellan hälsa och mänskliga rättigheter, säger Cajsa Malmström på HMR och medlem av organisationskommittén tillsammans med psykologer och läkare.

Själv är hon redaktör för HMR-bladet och har länge intresserat sig för, och bland annat här i Läkartidningen skrivit om, människor som lever under svåra förhållanden. Men just nu avsätter hon en stor del av sin tid till att förbereda symposiedagarna.

Hon varnar för risken att vi fastnar i historien när vi diskuterar brott mot de mänskliga rättigheterna – kopplingen till övergreppen under nazismen är stark.

– Men upprördheten över vad som hände då får inte leda till att vi inte ser vad som sker idag – att krig, tortyr och andra förföljelser är ett mycket stort hot mot människors hälsa på flera håll i världen, understryker hon. Vi måste också diskutera hur det har sett ut under hela efterkrigstiden och inte minst hur det ska kunna bli bättre.

Hon påpekar att vi har en hel del att

lära från danskt håll. Danmark började tidigt kartlägga och sprida kunskap om tortyren i världen och lyckades sätta tortyr på dagordningen. Här i vårt land har man varit bättre på behandling än på att sprida budskapet.

– Förhoppningsvis kan symposiedagarna hjälpa till att göra människor mer medvetna om problemen.

Hon berättar att vi i Sverige sedan andra världskriget tagit emot i runda tal en halv miljon flyktingar. Många av dessa har haft svåra psykiska skador, men även fysiska.

– Så, säger hon bestämt, det här jätteproblemet gäller inte bara psykiatrer och psykologer. Det gäller inte heller bara läkare i tredje världen. Alla läkare även i vårt land måste vara beredda att möta människor som kommer från andra och mycket svåra förhållanden samt att kunna hjälpa dem.

– En första förutsättning för detta är att vara medveten om att tortyr och andra övergrepp förekommer. Världen ser ju inte ut som Sverige – på många håll ser den för jävlig ut. I över hälften av världens länder förekommer t ex tortyr.

Hon hävdar att det över huvud taget behövs en bättre kunskap om flyktingars bakgrund bland personalen i hälso- och sjukvården och anser att det idag är en förfärande liten del av läkarutbildningen som ägnas detta område.

– Att vi i dag har ett så mångkulturellt samhälle har inte alls slagit igenom i läkarutbildningen, det borde det göra, säger hon mycket kritiskt.

Under symposiet i maj kommer man också att ta upp den svenska flyktingpolitiken från andra världskriget.

Det började med de finska vinterbarren och de drygt 20 000 människor som under krigets sista månader räddades från koncentrationslägren till Sverige med Bernadottes vita bussar. De har följts av ungrare, tjecker, eritreaner, kurder, chilenser och andra latinamerikaner, assyrier och syrianer, båtflyk-

FOTO: LIEF HANSSON

Profilen

Helt ideellt lägger Cajsa Malmström och många andra ner massor av arbetstimmar i Svensk förening för hälsa och mänskliga rättigheter, vars främsta syfte bl a är att föra ut kunskapen om hur man kan stödja tortyrskadade flyktingar.

tingar från Vietnam, iranier, irakier, palestinier, somalier samt bosnier.

Från början var den svenska insatsen till allra största delen frivillig. Det dröjde innan stat och kommuner gick in med bl a flyktingslussar och förläggningar.

År 1985 startades den första svenska specialmottagningen för torterade flyktingar av Röda korset i Stockholm. Nu finns ett 20-tal sådana mottagningar.

HMR, som är en ideell förening, har funnits sedan 1995.

– Utan de drivande på CTD (Centrum för tortyr- och traumaskadade) vid Karolinska sjukhuset hade HMR inte funnits, säger Cajsa Malmström.

Initiativtagare var CTD:s dåvarande chefsöverläkare Sten W Jakobsson. Hon framhåller den viktiga roll som han spelat när det gällt att skapa hjälpmöjligheter för torterade flyktingar. Hjälpmöjligheter som bör byggas ut och förstärkas för att bli riktigt bra, poängterar hon.

Tom Ahlgren